

Stella — Silvia Urb
A. Alla foto

RAT «Estonia» kassaluugi kohale on juba kolm korda kinnitatud sildike: «Opereti «Stella Polaris» etendusele kõik pääsmed müüdnud.» Ja iga kord on see teade kassa juures rippunud mitu päeva, sest peaaegu kõik piletid osteti ära esimesel eelmüügipäeval. Juba see lubab ütelda, et helilooja Leo Normeti ja kirjanik Ralf Parve koostööna valminud uus operett «Stella Polaris» («Põhjataht») on menukas. Ka saalis istudes, publiku naerupahvatusi ja elavat aplausi kuuldes leiab see mulje kinnitust.

Millega seletada uue teose menu ja millised on tema vürtsid?

Kõigepealt sellega, et teos on kaas- aegne. Laval elavad ja tegutsevad samasugused inimesed nagu vaatajad saalis... Rühm kõige erinevamate elukutsetega inimesi on ekskursioonil ühes põhjapoolses välisriigis. Seal puu- tuvad nad kokku mitmesugustel põh- justel välismaale emigreerunud eest- lastega. Ausam ja tervem osa emigran- tidest tahab teada saada tööde elust Nõukogude Eestis, neid huvitab kõik, mis on seotud sünnimaaga. Osa emi- grantidest on aga täielikult omanda- nud oma uue elukoha töökspidamised ja moraalid. Neis elab pime viha kõige uue ja hea vastu meie elus. Kahe eri- neva maailma kokkupuuteist tule- nebki teose konflikt ja sündmuste keerdsõlm. Tõsi küll, see pole eriti uudne süžee. Tahtmatult meenuvad teised samas teatris nähtud etendused

TEATER

Kas uus täht? ON AVASTATUD?

61 m. 42

Mõtteid «Stella Polaris» etenduselt

18. II 1966

(«Kusagil lõunas», «Kauged rannad»), on kokkulangemisi isegi sündmuste- käigu üksikasjades. Ometi lisab see lõ- busas toonis antud lugu uusi jooni sellele teemale.

Ka opereti muusika iseloomustab kahte erinevat tegelasterühma. Pagu- laste kosmopoliitlikku lavavikut ja nende sõbramehi karakteriseerib tera- vam, nurgelisem ja lärmakam heli- keel, paiguti isegi groteskne paroodia (laulud «Mulgimaa», «Vesi» jm.). Nõu- kogude turiste iseloomustab põhiliselt meloodiarikas, liürilisemat laadi muu- sika või siis reipad tantsulise ilmega viisid. Opereti «naelad», muusikaliselt kõige lõõvamad ja meeldejäätavamad numbrid («Stella Polaris» ja laul «Lindane Lee») on aga loodud nagu mingis «vahepealses», üldisemas heli- keeles. L. Normet tunneb hästi muusi- kalist dramaturgiat, tal on ka koge- musi muusikaliste lavateoste loomisel. On ju «Stella Polaris» juba neljas tema nimega seotud lavateos. Seetõttu on opereti ülesehitus kindlajooneline ja läbimõeldud. Võib isegi ütelda, et see on meil kõige operetlikum operett (Kalmani ja Lehari laadis).

Siit aga tuleneb ilmselt tõsine küsi- mus, mis vajaks lähemat ja põhjali- kumat käsitlust, eelkõige aga prakti- list lahendamist. Probleem on lühidalt selles, et kas ei ole me opereti klassi- kalisi traditsioone silmas pidades sat- tumas traditsionalismi, välise mehaa- nilise kordamise ohtu?

Mis siis «peab» ühes korralikus ope- retis olema? Tegelased: hingeline esi- meste armastajate paar, kes nalja ei

tee; lõbus subretipaar, kes just pea- miselt kena nalja teeb; koomikud või koomiline vana paar, kes teeb lihtsalt nalja; pluss operetikooriga, kes täidab rahva aset. Ja sündmuste käik «ting- sellega ühenduses ka üldine muusika- line ülesehitus «peavad» olema järg- mised: esimene vaatus — tegelaste tutvustamine (igapäev oma iseloo- mustav laul, mille lõppedes koomilised tegelased tingimata tantsivad) ja tär- kav armastus; teine vaatus — armas- tus puhkeb õitsele (duetid), kuid aru- saamatuste tõttu tekivad tülid, pisarad ja lahkuminek, enamasti suurejoone- lise peo või balli rõõmsal taustal (muusika: suur traagiline finaali); kol- mas vaatus — arusaamatused lahene- vad, kõik paarid saavad kokku (suur rõõmus finaali, kõik ühinevad laulus).

Praktika näitab, et kui säärase lihtsustatud skeemi järgi kaasaja ini- mesi kujutama hakata, kukub see üsna halenaljakas ja usutamatu välja. Meenutagem vaid üht näidet — Zolo- tonossi operetti «Kui Adam on puhku- sel».

«Stella Polaris» puhul ei ole asi hoopiski nii halb, kuid siiski hakkab ka selle teose puhul mõte samas suu- nas liikuma. Hoogne on esimene vaat- tus oma leidlikult kahel kontrastsel pinnal areneva tegevusega (restoran- vagun ja üldvagun). Toredasti töota- vad elama-tegutsema hakata tegelas- kujud. Värvikaid jooni toob pildi täienduseks ka teise vaatuse algus. Siis aga hakkab eluline pind jalge alt kaduma. Algab paljudest numbritest koosnev revüüetendus, millesse kaovad

nii tegevuse areng kui ka tegelaskujud. Noor juhulikult võõrsile eksinud tütarlaps Stella, kelle saatusele vaataja just hakkas kaasa tundma, muutub äkki operetiprimadonnaks, tema lapsepõlvsesõber Lauri, Tallinna konservatooriumi üliõpilane, käitub nagu pesuehtne operetiprints. Isegi eluterved ja tragid noored Villu ja Liisu hakkavad äkki asja ees teist taga pirtsutama ja tujutsema. «Klassikalised» tülid on käes. Aga kas tõesti keegi vaatajaist jääb põnevusega ootama, et mis nüüd ometi edasi saab?

Sündmuste ja tegelaskujude arengu- loogika katkemises on süüdi eeskätt autorid, aga ka lavastaja E. Toona pole siin kavalehel reklaamitud «pinevat intriigi ja eredaid karaktereid» osanud välja pidada ja tegelasi abistada. Kolmandas, suhteliselt küll üsna lühikeses vaatuses, olukord paraneb, sest siin läheb elu jälle oma usutavat rada edasi.

Ometi jääb mingi valenoot hinge ja tekib mõte, et kas opereti tõelisi traditsioone ei tule otsida Offenbachi loomingu- st. Meenutagem, kui sisukad ja lõõvalt kaasae- gsed olid tema teosed, kusjuures igatüüpi neist on oma nägu. Ülal- toodud kitsa skeemini arenes operett alles Viinis Lehari, Kalmani ja teiste loomingu- s.

Kaasaegselt operetilt ootaks uudset, sisust ja tegelaskujude olemusest väljakasvavat vormilist lahendust. Aga ka praegu valitud äraproovitud vormi kitsais raames on leitud mõndagi head. R. Parve laulutekstid on loodud mõttega, karakterse- lt ja laulvalt. Juhtmotiivide ja korduvate meloodiate kasutamise- ga on L. Normet saavutanud ühtse muusikalise terviku, kusjuures muusika ise on põhiliselt vaheldusrikas. Kahjuks ei pääse aga kõik autori kavatsused orkestratsiooni päi- gutise ebatäiuslikkuse tõttu päriselt maksma. Edasise ettekandelise viimist- lustööga saab dirigent Ü. Raudmäe kindlasti pillirühma tasakaalustada ja panna partituuri rikkamini, elavam- a faktuuriga kõlama.

Lavaliselt teostuselt on praegu lõ- puni lahendamata ulatuslik revüü- etenduse osa. Üksikesinejate soolo- numbritele rajatud divertismendis pole vajalikku tõusvat arengujoont, mis liidaks üksikuid kilde tervikuks. Seetõttu tekib katkendlik, isegi hõre mulje. Kõik noored solistid tantsivad püüdliselt. Rühmatantsijail aga pole ilmselt selge, et lavaletulekust peale kuni lavalt lahkumiseni kehtib üks revüüetenduse põhiseadusi — äärmine kollektiivne täpsus. Ainult sel puhul võivad kõige lihtsamad sammud ja liigutused vaatajale nauditavad olla.

Mänguliselt ja laululiselt esinevad osatäitjad üldiselt nii, nagu me neid «Estonias» harjunud oleme nägema- kuulma. Üldisesse ansamblisse sulab ka uustulnu- k teatris — H. Vasar. Unustamatu satiirilise- groteskse kaju loob E. Kärvet pururikka häidise poliitiku- na. Osa satiirilise- lõõvuse- lt läheneb temale L. Sellistemägi peenutseva gü- dina. Lavastajalt E. Toonalt oleks aga oodanud vaenlaste leeri kujude satii- rilist teravdamist ka teiste osatäitjate juures. Võimalusi selleks R. Parve tekstis on, eriti nõuab seda aga muu- sika. Kurioosne ütelda, aga näiteks E. Pärna puhul segab praegu tema tu- gev lavaline sarm. Mitte muheda- t muiet, vaid hävitavat väljanaermist peaks see osa esile kutsuma! Kui selle müüdiva leheneegri intriigise- pitsused oleksid tugevamad, sündmustele sekka- lõõva- mad, siis mõjuks võib-olla veenva- malt ka opereti teine vaatus.

Oige tasakaalu tõsiolustikulise taust- ta ja paljastav- satiirilise detailide va- hel on leidnud L. Rosa nii dekoratsi- oonides kui ka kostüümides. Ta pakub silmale palju operetipärast, kerget ja vallatut.

Lõpetuseks resümeerides tahaks ütelda, et kuigi uus täht jäi seda- puhku küll avastamata, aga aitäh siis- ki üldiselt rahuldava, kuid ka mõtle- mapaneva õhtu eest!

V. Kivilo